

Soveltamisohje elinajan odotteen huomioimisesta elatuksen menetyksen korvauksessa

Liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta säädetyn lain 1 §:n mukaan lautakunnan tehtävänä on antaa tarvittaessa yleisiä liikenne- ja potilasvakuutuslakien soveltamista koskevia suosituksia.

Lautakunta on tässä tarkoituksessa päättänyt antaa seuraavan soveltamisohjeen elinajan odotteen huomioimisesta elatuksen menetyksen korvauksessa:

Tämän soveltamisohjeen antamisen jälkeen sattuneissa liikennevahingoissa elatuksen menetyksen korvausarvioinnissa otetaan huomioon elatuskykyyn vaikuttavana tekijänä menehtyneen elinajanodote kuolinhetkellä. Soveltamisohje vastaa potilasvahinkoasioissa jo noudatettua käytäntöä. Vaikka elinajan odotteen tilastolliseen arviointiin liittyykin epävarmuustekijöitä, vakuutuslaitosten tulee arvioida oletettu elinajan odote tilastokeskuksen elinajanodotetta koskevien tilastotietojen perusteella.

Linkki tilastokeskuksen taulukkoon "Kuolleisuus- ja eloonjäämislukuja iän ja sukupuolen mukaan":

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_kuol/statfin_kuol_pxt_12ap.px/

Tilastohaussa valitaan hakukriteereiksi "elinajanodote, vuosia", viimeisin tilastoaineistovuosi, menehtyneen sukupuoli ja ikä kuolinhetkellä. Tilastohaulla saatu oletettu elinajan odote pyöristetään ylöspäin lähimpään täyteen vuoteen.

Sovellettava sääntely ja soveltamisohjeen tausta

Elatuksen menetyksen korvattavuuteen sovelletaan sekä liikenne- että potilasvahinkoasioissa vahingonkorvauslain (412/1974) säännöksiä (liikennevakuutuslain 34 §:n 1 momentti, potilasvakuutuslain 24 §).

Vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:n mukaan elatukseen tai elatusapuun oikeutetulla taikka muutoin surmansa saaneen elatuksen varassa olleella on oikeus saada korvausta elatuksen menetyksestä, jos elatusvelvollinen tai muutoin toisen elatuksesta huolehtinut henkilö on saanut surmansa. Elatuksen menetyksestä määrätään korvaus ottamalla huomioon, missä määrin korvaukseen oikeutettu todennäköisesti olisi saanut elatusta surmansa

saaneelta ja mitä hän kohtuuden mukaan tarvitsee elatukseensa ottaen huomioon hänen mahdollisuutensa hankkia itse elatuksensa ansiotyöllä ja muut olosuhteet. Elatukseen voidaan erityisestä syystä rinnastaa kotityön arvo.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ä koskevissa hallituksen esityksen (HE 167/2003) perusteluissa todetaan, että korvausta elatuksen menetyksestä olisi lähtökohtaisesti suoritettava siltä ajalta, jona korvaukseen oikeutettu todennäköisesti olisi saanut elatusta surmansa saaneelta. Mikäli kyse ei ole surmansa saaneen lapsille maksettavasta vahingonkorvauksesta olisi korvausvelvollisuuden kestoajaa arvioitava kussakin tapauksessa esitetyn selvityksen perusteella. Arvioinnissa olisi otettava huomioon muun ohella surmansa saaneen ikä ja hänen terveydentilansa ennen vahinkotapahtumaa. Korvausta elatuksen menetyksestä olisi suoritettava enintään niin pitkältä ajalta kuin surmansa saaneen voitaisiin olettaa olleen elossa siinä tapauksessa, että hänen kuolemaansa johtanutta vahinkotapahtumaa ei olisi sattunut. Ellei muuta osoiteta, tätä voitaisiin arvioida keskimääräistä elinikää koskevien tilastotietojen perusteella.

Arvioitaessa elatuksen saajien oikeutta korvaukseen ei liikennevakuutuksen korvauskäytännössä ole tähän saakka lähtökohtaisesti otettu huomioon vahinkoa kärsineen iän mukaista elinajan odotetta vahinkohetkellä. Vähintään 45-vuotiaalle leskelle elatuksen menetyksen korvausta on pääsääntöisesti maksettu hänen loppuikänsä ajan, ellei hänen omassa taloudellisessa tilanteessaan tapahdu muutoksia. Sen sijaan potilasvahingoissa arvioitaessa menehtyneen mahdollisuutta elättää läheisiään on hänen ikänsä, terveydentilansa ennen vahinkoa ja vahinkohetken iän mukainen tilastollinen elinajan odotteensa otettu vakiintuneesti huomioon myös niissä tapauksissa, joissa elatuksen menetyksen korvausta on maksettu jatkuvana korvauksena. Mikäli vahinkoa kärsineellä ei ole ollut elinajan odotteeseen vaikuttavia sairauksia, on korvausta potilasvahingoissa maksettu vahinkoa kärsineen tilastollisen elinajanodotteen mukaiselta ajalta.

Vahingonkorvauslain mukaan korvausta elatuksen menetyksestä on suoritettava enintään niin pitkältä ajalta kuin surmansa saaneen voitaisiin olettaa olleen elossa, jos hänen kuolemaansa johtanutta vahinkotapahtumaa ei olisi sattunut. Kuten edellä mainituista vahingonkorvauslain muutoksen perusteluista ilmenee, tätä aikaa voitaisiin arvioida keskimääräistä elinikää koskevien tilastotietojen perusteella, ellei muuta voida osoittaa.

Lakisääteisessä vahingonkorvauslakiin perustuvassa korvausjärjestelmässä oikeus korvaukseen tulee määrittää yhdenvertaisesti ja ennakoitavasti kaikkien korvaukseen oikeutettujen osalta vahingonkorvausoikeuden yleisiä periaatteita noudattaen.

Tilastollinen elinajanodote kertoo, kuinka monta elinvuotta tietyn ikäisillä henkilöillä on tarkasteluajankohtana keskimäärin jäljellä kuolleisuuden pysyessä ennallaan. Kuolleisuus kertoo, mikä on kuolleiden osuus väestöstä. Syntymähetken elinajanodote on lähes aina alempi kuin todellinen keskimääräinen elinikä, jos väestön kuolleisuus alenee. Kuolleisuuteen ja

elinajanodotteeseen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten henkilön ikä, koulutustaso, sosioekonominen asema, terveydentila, asuinpaikka ja sosiaaliset suhteet.

Oikeus saada elatuksen menetyksen korvausta jatkuu sekä liikenne- että potilasvahingoissa niin kauan, kuin vahingon vuoksi surmansa saaneen voitaisiin olettaa olleen elossa, jollei hänen kuolemaansa johtanutta vahinkotapahtumaa olisi sattunut. Jäljellä olleen elinajan odote ilman vahinkoa on lääketieteelliseen tietämykseen perustuva oikeudellinen arvio, joka perustuu käytettävissä olevaan selvitykseen. Luotettavan näytön esittäminen oletetusta jäljellä olevasta elinajasta on vaikeaa sekä elatuksen varassa oleville että vakuutuslaitokselle. Elinajan odotetta ei lääketieteenkään keinoin pystytä useimmissa tapauksissa varmasti arvioimaan. Useimmissa tapauksissa on perusteltua käyttää viimeisintä tilastollista tietoa elinajan odotteesta korvausajan keston määrittelyn perusteena.

Tämä soveltamisohje ei koske menehtyneen terveydentilan huomioon ottamista korvausvelvollisuuden ajallista kestoa arvioitaessa. Tiedossa olevien terveydentilaa koskevien tietojen huomioimisesta liikennevahingoissa ei ainakaan tässä yhteydessä ole tarkoituksenmukaista antaa yleistä soveltamisohjetta, vaan niiden merkitys on ratkaistava erikseen kussakin yksittäistapauksessa. Potilasvahinkoasioissa terveydentilatiedot otetaan huomioon potilasvahingoissa noudatetun vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaisesti.